

ERICH MARIA REMARQUE

A green canvas military-style pocket with a metal button and a dog tag. The dog tag is attached to a metal ring and has the text "VAKARU FRONTE" and "NIEKO NAUJO" engraved on it.

VAKARU FRONTE
NIEKO NAUJO

Alma littera

I

Mes stovime devyni kilometrai nuo fronto. Vakar mus pakeitė. Mūsų pilvai net braška nuo pupelių su jautiena, ir dabar mes sotūs ir patenkinti. Net ir vakarienei kiekvienas galėjo pasiimti po pilną katiliuką; be to, dar turime po dvigubą davinį dešros ir duonos, – vadinasi, gyventi galima. Tokio atsitikimo jau seniai nebuvo: mūsų virtuvės karalius, kurio galva raudonuoja kaip pomidoras, tiesiog bruka valgi; kiekvienam, kuris eina pro šalį, jis pamoja su savo samčiu ir smagiai įverčia atsakančią porciją. Jis visai nusiminęs – nebeišmano, kaip ištuštinti savo pabūklą. Tjadenas ir Miuleris kažkur susirado porą praustuvių ir davė jam prikrauti lygmalas – atsargai. Tjadenas tai daro iš rajumo, Miuleris – iš apdairumo. Kur Tjadenas visa tai deda, – tikra mįslė. Jis kaip buvo, taip ir liko liesas kaip silkė.

Bet svarbiausia – gavome ir po dvigubą davinį rūkalų. Kiekvienam teko po dešimt cigarų, dvidešimt cigarečių ir po du gabalus kramtomojo tabako. Žodžiu, tai visai padoru. Aš savo tabaką iškeičiau su Katčinskiu į cigaretes ir dabar turiu keturiasdešimt cigarečių. Tiek jau užtenka vienai dienai.

Tiesą sakant, visos šitos dovanos mums nepriklauso. Prūsai ne tokie jau dosnūs. Už tai turime dėkoti tik nesusipratimui.

Prieš dvi savaites buvome pasiūsti į priešakines linijas pakeisti kitos kuopos. Mūsų bare buvo gana ramu, ir todėl mūsų grįžimo dienos maistininkas gavo normalų kiekį produktų ir parūpino maisto visai šimto penkiasdešimties vyrų kuopai. Bet kaip tik paskutinę dieną anglų artilerija netikėtai iš savo ilgavamzdžių pabūklų taip ėmė pilti sunkiaisiais sviediniais, kurie be paliovos daužė mūsų pozicijas, kad mes patyrėme didelių nuostolių ir grįžome tik aštuoniasdešimt žmonių.

Mes atvykome į užnugarį naktį ir tuojau sugulėme norėdami pirmiausia gerai išsimiegoti; Katčinskis sako tiesą: kare nebūtų jau taip bloga, jeigu žmogus galėtų kiek ilgiau pamiegoti. Juk priešakinėse linijose nėra kada apie tai ir pagalvoti, o dvi savaitės vis dėlto – ilgas laikas.

Jau buvo pietūs, kai pirmieji mūsų šiek tiek ėmė lįsti iš barakų. Po pusvalandžio kiekvienas pasičiupo savo katiliuką, ir visi susirinkome prie virtuvės, nuo kurios sklido riebus ir malonus kvapas. Priešakyje, aišku, sustojo alkaniausiasieji: mažasis Albertas Kropas, geriausia galva mūsų kuopoj ir todėl neseniai pakeltas į grandinius; Miuleris Penktasis, kuris dar tebetampo su savimi vadovėlius ir svajoja apie lengvatinius egzaminus; uraganinės ugnies metu jis kala fizikos dėsnius; Lėras, kuris nešioja didelę barzdą ir kurio širdis linksta į merginas iš karininkų bordelio; jis dievagojasi, kad įsakymu armijai jos įpareigos nešioti šilkinis marškinius ir, prieš priimdamos svečius nuo kapitono laipsnio ir aukščiau, – išsimaudyti vonioje; ketvirtasis – aš, Paulius Boimeris. Visi keturi po devyniolika metų, visi keturi išėję į karą iš tos pačios klasės.

Čia pat už mūsų stovi mūsų draugai: Tjadenas, liesas šaltkalvis, mūsų vienmetis, didžiausias rajūnas visoje kuopoje, – jis sėda valgyti lieknas, o atsikelia išsipūtęs kaip prisisiurbusi blakė; Hajė Vesthusas, to paties amžiaus durpių kasikas, kuris lengvai

gali sugniaužti rankoje kareiviškos duonos kepaliuką ir paklausti: „Atspėk, ką aš turiu saujoj?“ Dėteringas, valstietis, kuris galvoja tik apie savo ūkį ir žmoną; ir pagaliau Stanislavas Katčinskis, mūsų skyriaus siela, ištvermingas, gudrus, suktas žmogus. Jis turi keturiasdešimt metų, jo veidas žemių spalvos, akys mėlynos, pečiai nusmukę, ir jis nuostabiai moka užuosti pavojų, skanų kąsnį ir tokias vietas, kur galima gerai pasislėpti nuo viršininkų akies.

Mūsų skyrius buvo pats pirmutinis eilėje prie lauko virtuvės. Mes jau ėmėme nekantrauti, nes nieko nenumanantis virėjas vis dar stovėjo ir kažko laukė.

Pagaliau Katčinskis jam šūktelėjo:

– Na, Henrichai, denk savo barštpuodį! Ir taip matyti, kad pupelės gatavos.

Tasai mieguistai papurtė galvą.

– Pirma tegul visi susirenka.

Tjadenas parodė dantis.

– Mes visi čia.

Puskarininkis vis dar nieko nesuprato.

– Taip, jums tai patiktų! O kurgi kiti?

– Juos ne tau šiandien reikės maitinti! Vieni lauko ligoninėje, kiti po žemėm.

Tai sužinojęs, virėjas buvo priblokštas. Jis net pasverdėjo.

– O aš išviriau šimtui penkiasdešimčiai žmonių.

Kropas stuktelėjo jam į pašonę.

– Vadinasi, ir mes bent kartą sočiai pavalgysime. Na, pradėk!

Bet staiga Tjadenui šovė į galvą mintis. Jo smailas kaip pelės snukutis veidas šviste nušvito, akys klastingai prisimerkė, skruostai ėmė virpčioti, ir jis priėjo arčiau.

– Žmogau plaukuotas, bet tu ir duonos gavai šimtui penkiasdešimčiai žmonių, ar ne?

Apstulbęs puskarininkis linktelėjo išsiblaškęs.

Tjadenas stvėrė jį už skverno.

– Ir dešros?

Pomidoro galva vėl linktelėjo.

Tjadenas žandas suvirpėjo.

– Ir tabako?

– Taip, visko.

Tjadenas, visas nušvitęs, atsigrėžė.

– Velniai griebtu, čia tai sekasi! Juk tai viskas dabar bus mums! Tada kiekvienam išeina – palaukit! – taip ir yra, lygiai po dvigubą porciją!

Bet dabar Pomidoras vėl atsigavo ir pareiškė:

– Taip negalima.

Tačiau dabar ir mes atkutome ir pasislinkome arčiau.

– Kodėl gi negalima, morka tu? – paklausė Katčinskis.

– Kas yra skirta šimtui penkiasdešimčiai žmonių, negali juk būti atiduota aštuoniasdešimčiai.

– Tai mes tau dar parodysim, kaip tai padaryti, – suurzgė Miuleris.

– Sriubą galite imti, tiek jau to, bet duoną ir dešrą galiu išduoti tik aštuoniasdešimčiai žmonių, – spyrėsi Pomidoras.

Katčinskis supyko:

– Tave turbūt reikėtų pakeisti, ką? Tu gavai maisto ne aštuoniasdešimčiai žmonių, o antrajai kuopai, ir baigtas kriukis. Tiek ir išduosi! Antroji kuopa – tai mes.

Vyruką pradėjome imti į nagą. Niekas jo nemėgo, keletą kartų jau buvo kaltas, kad valgi apkasuose gavome per vėlai ir šaltą; užtekdamo sukaukti vienam kitam sviediniui, ir jis jau nedrįsdavo su savo katilu privažiuoti arčiau, tad mūsų valgianešiai turėdavo sukti karti daug ilgesnį kelią negu kitų kuopų. Bulkė iš pirmosios kuopos kur kas geresnis. Nors jis buvo riebus kaip žiurkėnas žiemą, bet prireikus pats tempdavo puodus iki pat priešakinės linijos.

Mes buvome nusiteikę karingai ir tikriausiai būtume susipešę, jeigu nebūtų staiga pasirodęs mūsų kuopos vadas. Jis pasiteiravo, ko mes čia ginčijamės, ir tiek tepasakė:

– Taip, vakar mes turėjome didelių nuostolių...

Paskui jis žvilgtelėjo į katilą.

– Pupelės, atrodo, neblogos.

Pomidoras linktelėjo.

– Su taukais ir mėsa.

Leitenantas pažvelgė į mus. Jis žinojo, ką mes galvojame. Iš viso jis daug ką žinojo, nes iš mūsų tarpo iškilo: į kuopą jis atėjo puskarininkiu. Leitenantas dar kartą kilstelėjo katilo dangtį ir pauostė. Nueidamas pasakė:

– Ir man atneškit kokią lėkštę. O daivinius reikia išdalyti visus. Jie mums pravers.

Pomidoras nutaisė kvailą miną. Tjadenas šokinėjo aplink jį.

– Juk tau nieko dėl to neatsitiks! Atrodo, lyg jo žinioje būtų visa intendantūra. Na, pradėk gi, senas sukčiau, ir neapsiskaičiuok tikrai...

– Pasikark! – sušnypštė Pomidoras. Jis vos nesprogo iš pikto, jo galva neišnešė tokių dalykų, jis nesuprato, kas dedasi šiame pasaulyje. Ir, lyg norėdamas parodyti, kad dabar viskas vis tiek, jis dar pats nuo savęs išdavė kiekvienam po pusę svaro dirbtinio medaus.

Šiandien iš tikrųjų gera diena. Net ir paštas atėjo, ir beveik kiekvienas gavo po keletą laiškų ir laikraščių. Dabar mes velkame į pievą už barakų. Kropas nešasi po pažastimi apvalų margarino statinės dangtį.

Dešiniame pievos pakraštyje pastatyta didelė bendra išvietė, dengtas, tvirtas pastatas. Tačiau tai naujokams, kurie dar nėra iš-

mokę iš kiekvieno daikto turėti naudos. Mes ieškome ko nors geresnio. Mat čia vienur, čia kitur stovi nedidelės atskiros dėžės, skirtos šiam pačiam tikslui. Jos yra keturkampės, švarios, sukalotos iš lentų, visiškai uždaros, su puikia, labai patogią sėdyne. Priešonų yra rankenos, tad jas galima kilnoti.

Tris tokias dėžes sustumiame ratu vieną prie kitos ir patogiai sutupiname. Anksčiau kaip po dviejų valandų mes iš čia nepasikelsime.

Lyg šiandien atsimenu, kaip iš pradžių mes varžydavomės, kai dar buvome naujokai kareivinėse ir mums reikėdavo naudotis bendra išviete. Durų ten nėra, ir dvidešimt vyrų tupi šalia vienas kito kaip traukinyje. Juos galima apžvelgti vienu žvilgsniu – kareivis turi būti nuolatinėje priežiūroje.

Čia, tyrame ore, šitaip patupėti tikras malonumas. Aš nebesuprantu, kodėl anksčiau mes gėdydavomės tokių dalykų – juk tai taip pat natūralu, kaip valgyti arba gerti. Ir galbūt nereikėtų apie tai tiek daug kalbėti, jeigu šie dalykai mūsų gyvenime nebūtų vaidinę tokio esminio vaidmens ir nebūtų mums buvę tokie nauji, – kaip tik mums, nes kitiems visa tai jau seniai buvo savaime suprantama.

Kareiviui skilvys ir virškinimas yra kur kas reikšmingesnė sritis negu bet kuriam kitam žmogui. Iš čia yra paimti trys ke-tvirtadaliai jo žodyno, ir kaip tik čia kareivis randa tas sodrias spalvas, kurios padeda jam išreikšti tiek didžiausią džiaugsmą, tiek ir baisiausią pasipiktinimą. Niekaip kitaip neįmanoma taip trumpai ir drūtai pareikšti. Kai grįšime namo, mūsų namiškiai ir mūsų mokytojai gerokai nustebs, bet čia visi taip kalba.

Mums visi šie procesai vėl atgavo savo nekaltą pobūdį, nes norom nenorom turime juos atlikti viešai. Dar daugiau: mums jie yra tokie savaime suprantami, kad proga atlikti savo reikalus jaučioje aplinkoje vertinama lygiai taip, kaip, sakysim, graži

kombinacija lošiant skato partiją. Ne veltui visokiems plepalams pavadinti atsirado posakis „išvietės naujienos“; šitos vietos karo tarnyboje yra liežuvavimo kampeliai ir pakeičia nuolatinį staliuką alinėje.

Šiuo metu mes jaučiamės geriau negu kokiame baltais koliais išsklotame liuksusiniame klozete. Ten gali būti tik higieniška, o čia yra puiku.

Tai nuostabios, nerūpestingos valandos. Virš mūsų mėlynas dangus. Horizonte kybo ryškiai apšviesti geltoni aerostatai ir balti zenitinių pabūklų sviedinių debesėliai. Kartais, persekiodami lakūną, jie išlekia į viršų kaip pėdas.

Tik kaip tolimas tolimas griaustinis pasiekia mus duslus fronto dundenimas. Suzvimbia pro šalį lekianti kamanė, ir to gausmo nebegirdėti.

O aplink mus žaliuoja žydinti pieva. Supasi švelnios žolių šluotelės, ties jomis plazdena kopūstinukai, jie plevena maloniai, šiltame vėlyvos vasaros vėjelyje, mes skaitome laiškus, laikraščius ir rūkome, nusiimame kepures ir pasidedame šalia, vėjas žaidžia mūsų plaukais, jis žaidžia mūsų žodžiais ir mintimis.

Trys dėžės stovi švytinčių raudonų laukinių aguonų vidury.

Mes pasidedame ant kelių margarino statinės dangtį. Taip pasidarome gerą padėklą lošti skatui. Kropas pasiėmė kortas. Po kiekvieno lošimo atidengtomis kortomis eina ramso partija. Būtų galima amžinai taip sėdėti.

Iš barakų atskrenda armonikos garsai. Kartais padedame kortas ir žiūrime vienas į kitą. Tuomet kuris nors sako: „Vaikai, vaikai...“, arba: „O galėjo baigtis liūdnai...“ – ir valandėlę nutylime. Mus pagauna stiprus jausmas, kurio nė vienas nerodo, kiekvienas jį jaučia, ir čia nereikia daug žodžių. Kiek čia betrūko, kad šiandien mes jau nesėdėtume ant savo dėžių, – juk mes, šimts pypkių, išlikome tik per plauką. Ir todėl viskas mums yra

taip nauja ir ryšku – raudonos aguonos ir geras valgis, cigaretės ir vasaros vėjelis.

Kropas klausia:

– Ar kas matėt Kemerichą po to?

– Jis Sen Žozefe, ligoninėje, – sakau aš.

Miuleris primena, kad jam kiaurai peršauta šlaunis – tikras šansas grįžti namo.

Nusprendžiam po pietų jį aplankyti. Kropas išsitraukia kažkokį laišką.

– Labų dienų nuo Kantoreko.

Mes juokiamės. Miuleris numeta cigaretę ir sako:

– Norėčiau, kad jis būtų čia.

Kantorekas, griežtas, mažo ūgio žmogelis pilku surdutu, smailiu kaip pelės snukutis veidu, buvo mūsų klasės auklėtojas. Jis maždaug tokio pat sudėjimo kaip ir puskarininkis Himelšostas – „Klosterbergo siaubas“. Beje, juokinga, kad visokias pasaulio nelaimes taip dažnai sukelia mažo ūgio žmonės; jie yra daug energingesni ir labiau nesugyvenami negu aukštaūgiai. Aš visuomet stengdavausi nepatekti į dalinį, kuriame kuopų vadai mažo ūgio; tai daugiausia baisūs šunkaros.

Per gimnastikos pamokas Kantorekas mums tol sakė ilgas kalbas, kol visa mūsų klasė, išsirikiavusi ir jo vadovaujama, nužygiavo į apygardos karo valdybą ir užsirašė savanoriais. Dar ir dabar man stovi akyse, kaip jis, žvelgdamas į mus pro žybčiojančius akinių stiklus, klausdavo: „Juk jūs irgi eisite su visais, draugai?“

Tokie auklėtojai visuomet nešiojasi savo jausmus liemenės kišenėje jau gatavus ir prareikęs ištraukia juos nustatytomis valandomis. Tačiau tuomet apie tai mes dar negalvojome.